

Et godt trim af storsejl giver båden mindre krængning og forlænger sejlets levetid. Få gode råd til storsejlstrimmet i tredje del af SEJLERs trimguide.

TRIMGUIDE 3 4

TRIM STORSEJLET til et længere liv

Af Henrik Hansen & Lars Jensen, Bådmagasinet
Foto: Henrik Hansen
Grafik: Lasse Hansen

I SEJLERs to første trimguides var der fokus på trimmet af bådens rig og forsejl. Korrekt opsætning af bådens rig er nødvendig for efterfølgende at kunne trimme bådens sejl effektivt for mere komfortabel sejlad i al slags vejr.

På tursejlad for sejl gælder det for de fleste om at få en behagelig sejlad med gode oplevelser – og trimningen af sejlene har faktisk stor indflydelse på komforten.

Mens trimning for kapsejlere handler om fart, så handler tursejlerens trimning mere om komfortabel sejlad med en båd i god balance. Ekstra fart bliver desuden en næsten uundgåelig bonusgave, ligesom trimningen også har reel betydning for sejlenes holdbarhed og levetid.

”En af de mest almindelige fejl, jeg ser, når jeg sejler rundt i de danske farvande, er, at storsejlet ikke er halet ordentligt op med faldet, så sejlet står og smårynker inde ved masten,” fortæller sejlsmager Lars Jensen fra North Sails.

”Når forliget ikke bliver strakt nok med faldet, så bliver sejlet for hult, især fra midten og opefter, og det bliver sværere at styre båden og skøde sejlet. Det bliver også svært at trimme storsejlets lidseline, der skal forhindre, at sejlet blarfrer i agterliget mellem sejlpinde.”

Når storsejlet står og blarfrer i agterliget, går syningerne meget hurtigere, og i værste fald kan du risikere, at sejlet revner. Især hvis det har fået meget sollys i flere år.

Mange storsejl har enten mistet sejlpinde – eller har sejlpinde i for dårlig og blød kvalitet. Uden sejlpinde kan du ikke gå højt til vinden, og sejlet slides unødvendigt. →

TRIMGUIDE-SERIEN

Du kan læse og downloade de første to trimguides ”Trim båden til balance og komfort” og ”Nemt trim af genua og fok” på sejlsport.dk/bådejer/trimguide

Sådan trimmes storsejlet

Vi forudsætter, at bådens rig er sat rigtigt og hårdt (se SEJLERs trimguide 1/4). Denne trimguide sigter på at trimme storsejlet, så båden bliver velafbalanceret og behagelig at sejle under næsten alle vejrforhold. Her viser SEJLER, hvordan du bruger storsejlets syv vigtigste trimfunktioner:

- 1 **storfaldet**
- 2 **storskødet**
- 3 **bomudhalet**
- 4 **løjgangen**
- 5 **kickingstrap**
- 6 **hækstaget**
- 7 **cunningham**

1 | Storfaldet

Faldet skal som udgangspunkt altid hales, så forliget ikke rynker, og derudover trimmer du dybde og facon med faldet. Når faldet tottes, bliver sejlet fladere, og sejlets største dybde flyttes fremad i sejlet. Faldet skal derfor tottes, når vinden frisker, fordi sejlet skal gøres fladere. Ved at hale faconen frem modvirker du, at sejlets facon skrider for meget agterover, når sejldugen giver sig i den friske vind.

Hvis du sætter faldet for løst, bliver sejlet meget åbent i toppen, og når du så skøder hjem – for at få toppen med – bliver sejlet dybt i bunden, og båden bliver hård på roret.

2 | Storskødet

Storsejlet justeres med skødet til vindretningen, og på bidevind trimmer det sejlets twist og dybde med storskødet. Når skødet hales hjem, bliver sejlet fladere, faconen rykker bagud, og sejlet "lukker" mere, dvs. twister mindre i toppen. Det kan være svært at bedømme, hvornår storsejlet twister korrekt, men det er en god regel, at den øverste sejlpind skal stå parallel med bommen, når du kigger op i sejlet.

Ofte vil du se, at sejlet ikke kan trimmes fladt nok med skødet, uden sejlet bliver for lukket, så øverste sejlpind peger ind mod bomnokken. Så trimmes twistet først med skødet og derefter flades sejlet ved at bruge fald, bomudhal, cunningham, og hækstag. Med slæk på skøderne trimmes twistet med kickingstrap'en.

3 | Bomudhalet

Udhalet på bommen er et effektivt og nemt trimhal. Ved at hale bomudhalet bliver sejlet fladere – især i den nederste del af sejlet. Samtidig trækkes faconen en anelse tilbage i sejlet. Bomudhalet skal tottes i opfriskende vind og slækkes i let og mellemluft med tung kraplø, hvor du behøver mere "sejtræk" eller "bundmoment" til at trække båden igennem søen.

4 | Løjgangen

Løjgangen bruges til at trimme storsejlets vinkel i forhold til vinden og forsejlet – og til at fintrimme rorbalancen, så båden nemt kan sejle ligeud, og du kan styre båden med et minimum af kræfter.

En velafbalanceret båd skal kunne styres med en let hånd på rorpinden eller rattet.

Bådens grundlæggende balance på roret trimmes med riggen, men finjusteringen af rorbalancen sker med løjgangen.

Her er det enkle princip, at du skal køre løjgangsvognen mod læ, hvis du føler, båden er lidt for luvgirig, dvs. at der er lidt for meget pres på roret.

Tilsvarende skal du køre løjgangsvognen mod luv, hvis båden føles lægirig, eller det bare er svært at holde båden oppe på højden.

Hvis båden ikke har løjgang, kan du bruge kickingstrap'en.

5 | Kickingstrap

Bådens kickingstrap er især beregnet til at holde bommen nede og sejlets profil intakt, når der er slæk på skøderne. Det er vigtigt for en behagelig sejlads og for balancen på roret, at sejlets facon og twist bibeholdes på halvvind.

Når bommen holdes nede med kickingstrap'en, kan du mindske eller øge rorpres-

REB I TIDE

"Tursejlere skal altid huske at rebe i tide, og der skal rebes, så sejlføringen passer til pustene," forklarer Lars Jensen.

Storsejlet skal altid rebes først. Det giver den mest behagelige sejlads. De fleste nyere både sejler i frisk vind mindst lige så hurtigt med rebet storsejl.

Husk også at holde rebegrejet i orden, så det er let at betjene. Prøv dig frem til, hvornår og hvor meget båden skal rebes for at sejle godt og behageligt. Hvis familien ikke kan lide at sejle hårdt, så reb hellere for meget end for lidt. Storsejlet på denne båd burde allerede være rebet til pustene, fordi så meget krængning koster på både komfort og fart. Bemærk, at faldet også burde være tottet meget mere.

set ved at slække eller hale storskødet.

Hvis båden ikke har løjgang, kan kicking-strap'en overtage skødets twist-regulerende funktion på bidevind, mens du lader skødet overtage løjgangens funktion.

På kurser mellem agten for tværs og læns er det også vigtigt at hale kicking-strap'en så hårdt, at sejlet ikke twister ret meget mere end på kryds. Det giver roligere sejlads og lettere styring i frisk vind.

6 | Hækstaget

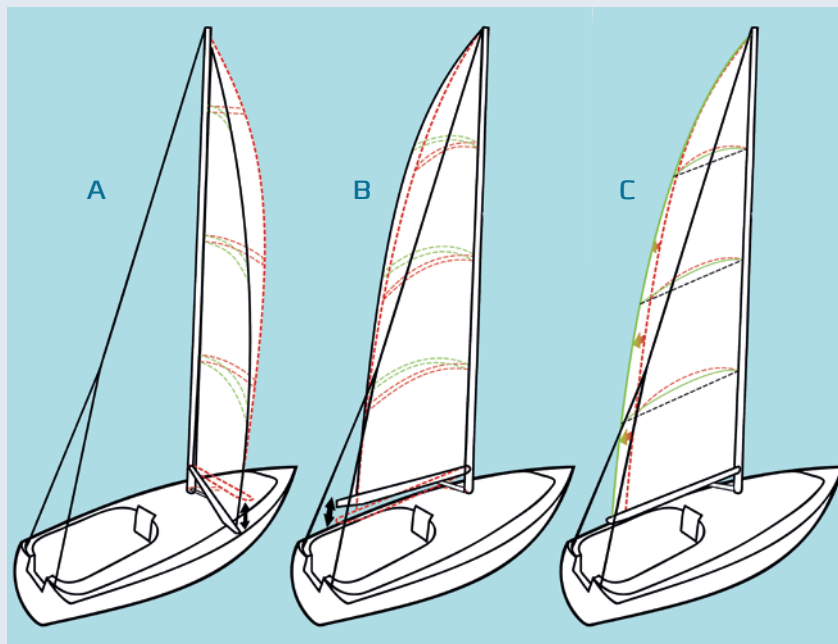
På brøkdelsriggede både anvendes hækstaget ikke kun til at totte forstaget med, men også til lige at hjælpe til med at twiste toppen af storsejlet. Ved at hale hækstaget i frisk eller opfriskende vind, bliver toppen mere åben. Derved kan du flade storsejlet yderligere ved at hale i storskødet, indtil toppen igen har det rette twist.

7 | Cunningham

Sejlets facon bliver lidt fladere og en anelse mere åben i toppen, når du haler i cunningham. Samtidig trækkes sejlets facon frem og lidt nedad ned i sejlet. Cunningham bruges til at "stramme op", når sejldugen strækker sig i frisk vind, og til at hale faconen frem på sejl i strækstabil sejldug, når du bukker masten ved at hale hækstaget hårdt.

TRIM KICK'EN

Kickingstrap'en er en vigtig trimfunktion. Især når der er slæk på skøderne, men også på bidevind på både uden løjgang.

- A** | Så snart skødet slækkes til dybere kurser end bidevind, "skødes" storsejlet til det rigtige twist med bådens kickingstrap. Selv på læns bør sejlet ikke twistes nævneværdigt mere end på kryds.
- B** | Her ses, hvordan sejlet bliver fladere og lukker mere i toppen, når du haler i storskødet.
- C** | Sejlet bliver fladere, især forneden, og faconen flytter agterover, når du haler i bomudhalet.

FORLÆNG SEJLETS LEVETID

Mange både udrustet med sejl i blød sejldug kan være umulige at trimme ordentligt. Du kan dog forbedre mange af disse sejl væsentligt ved at give dem gennemgående sejlpinde i en god, stiv kvalitet (på billedet er sejlpinde for blød og giver et for dybt sejl). Gennemgående sejlpinde er monteret på letløbende vogne, så sejlet samtidigt bliver meget lettere og mere behageligt at hale op. Der findes fx velfungerende og økonomisk overkommelige vogne med ruller, der kan monteres på almindelige master.

← Trim rullestorsejlet

Der er forskel på trimmulighederne med et rullestorsejl, efter som det er et sejl i en blød polyesterdug (Dacron) med negativ kappe eller et moderne rullesejl i strækstabil dug med lodrette sejlpinde.

De sidste er mere effektive end de gammelkendte rullestorsejl og giver mere sejlgælde. Alle rullestorsejl flades til vindstyrke og sø med udhalet, og sejlets twist kan til en vis grad trimmes med skøde eller kickingstrap, som beskrevet. Det kan dog være umuligt at twiste toppen på sejl i blød sejldug, uden sejlet bare står og blaffer. Når sejlet er halet helt ud af masten, kan faldet også bruges til at trimme sejlets dybde. ♦

Rullestorsejl fungerer bedst og kan lettere trimmes, hvis det er syet i strækstabil sejldug og har stive lodrette sejlpinde som på billedet.

Løjgangsvognen trimmes ofte med fordel lidt til luv i mellemluft og lettere vindstyrker for at give mere højde og eventuelt lidt ekstra rorpres til at føle båden med. I opfriskende vind skødes løjgangen mod læ.

Sådan bør et nyere storsejl se ud, når det er trimmet rigtigt. Bemærk, at sejlet er fladere forneden, og det passer til en stor overlappende genua. Med en moderne cirka 105 procent fok må sejlet gerne have lidt mere dybde forneden.

Her viser agterligets ticklers, at toppen af sejlet twister optimalt. Det kan være svært at få den øverste til at stå perfekt, så på nogle sejl kan det være en fordel at gå efter den næstøverste tickler. Sejlet skal skødes hårdere, når den slår om på forsiden af sejlet – og løsere, når den gemmer sig på bagsiden.

Twistet i storsejlet er vigtigt for både komfort, fart og højde, men mange sejlere har vanskeligt ved at bedømme, hvornår sejlet twister rigtigt. Her er det en nyttig håndregel, at den øverste sejlpinde skal stå parallelt med bommen, når du kigger op i sejlet.